

Aikuisoppilas viulunsoiton al- keisoppijana

Alena Lavrenchuk

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2023

Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

LAVRECHUK, ALENA:
Aikuisoppilas viulunsoiton alkeisoppijana

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Huhtikuu 2023

Oppijoita on monenlaisia: lahjakkaita, luovia, analyyttisiä, monen ikäisiä, taitavia, nopeasti kehittyviä, sisäänpäin kääntyneitä, ujoja jne. Oppijoiden moninaisuuden lisäksi on erilaisia oppimismenetelmiä. Myös saman opitun taidon ilmaiseminen on jokaisella soittajalla omanlaisensa. Jokaiselle oppijalle löytyy sopivanlainen opettaja ja tapansa oppia soittamaan huomioiden yksilön vahvuudet ja heikkoudet.

Opinnäytetyö toteutettiin työn tueksi tarkoitetun haastattelun pohjalta. Vastausten analysoimisen taustaksi tutkittiin lähdekirjallisuutta, joka valaisee haastattelussa esille tulleita teemoja. Työ aloitettiin laajemmasta näkökulmasta, joka myöhemmin fokusoitui haastattelussa esitettyihin aiheisiin.

Työn tueksi ajateltu haastattelun toteutus muuttuikin työn perustaksi, jonka pohjalta määräytyi työn laajuus. Haastatteluun vastanneet opettajat ja aikuisalkeisoppijat rajasivat vastauksillaan opinnäytteen aihealueet.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia vuorovaikutussuhdetta opettajan ja aikuisoppijan välillä. Kommunikoimiskeinojen löytymiseksi työssä vertailtiin lapsi- ja aikuisoppijan ominaisuuksia keskenään.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts
Music

LAVRECHUK, ALENA:
Adult learner as a violin student

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 2 pages
April 2023

There are many types of learners; talented, creative, analytical, multi-age, skilled, fast developing, introverted, shy, etc. In addition to the diversity of learners, there are different learning methods. Each player also has their own way of expressing the same learned skill. Every learner can find a suitable teacher and way of learning to play, considering the individual's strengths and weaknesses.

The thesis was carried out based on an interview intended to support the work. As a background for analyzing the answers, source literature has been studied, which sheds light on the themes brought up in the interview. The work starts with a broader perspective, which later focuses on the topics presented in the interview.

The implementation of the interview, which was originally intended to support the work, became the basis of the work, based on which the scope of the work was determined. The teachers and adult elementary school students who responded to the interview defined the subject areas of the thesis with their answers.

Key words: adult learner, child learner, learning

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPETTAJUUS	7
2.1	Opettajuuden merkitys	7
2.1.1	Oppijan itsenäistyminen	8
2.1.2	Oppimisen edistäminen	10
2.1.3	Opettajan toimintakyvyn rooli	10
2.2	Ihmisen kehitys	11
2.3	Aikuispedagogiikka	12
3	OPPIJA	14
3.1	Aikuinen oppimassa	14
3.1.1	Motiivit opiskeluun	14
3.1.2	Viulunsoittotaidon opettelemisen merkitys aikuiselle	15
3.2	Lapsi oppimassa	16
3.2.1	Viulupedagoginen näkökulma lapsioppijaan	17
4	OPETTAJA	18
4.1	Opettajuuden roolit	18
4.2	Oppilaana aikuinen vai lapsi	19
4.2.1	Aikuisoppijan viuluopettajana	19
4.2.2	Lapsioppijan viuluopettajana	19
5	HAASTATTELU JA ANALYYSI	21
5.1	Haastattelun analysoiminen	21
5.2	Opettajan motivaatio eri-ikäisten oppilaiden kohdalla	22
5.2.1	Eroavaisuuksia lapsen ja aikuisen oppimisessa	22
5.2.2	Oppijan ominaisuuksien työstäminen	23
5.2.3	Aikuisen eläytyminen oppilaaksi	24
5.2.4	Aloittelijana lapsioppija	25
5.3	Opettajan havainnointikyky ja lähestymistapa opettamiseen	27
5.3.1	Viulunsoittotaidon opettelemisen merkitys	28
5.3.2	Aikuisalkeisoppija oppimassa viulunsoittoa	29
5.4	Opettajien haastattelujen vertaileminen	30
6	Käytännönesimerkkejä	32
6.1	Oppijoiden ominaisuudet ja luonne viulunsoitossa	32
6.2	Motivaatio oppimisessa	33
6.3	Lihasten hallinta	33
6.4	Nuottimerkintöjen opetteleminen	35
6.5	Kommunikointi tunnilla	37

PÄÄTÄNTÖ/YHTEENVETO	39
LÄHTEET	40
LIITTEET.....	42
Liite 1. Haastattelulomake opettajalle	42
Liite 2. Haastattelulomake aikuisoppijalle	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni pohdin aikuisoppijoita viulunsoiton alkeisoppijoina. Jo ennen ammattiopintojani sain kokemusta opettamisesta lapsille sekä minua huomattavasti vanhemmille aikuisille. Tilanteet ovat johdattaneet minua miettimään opettaja-oppilas-suhteita ja opetustilanteiden eroavaisuuksia opettaessa eri-ikäisiä viuluopiskelijoita. Opettaessani lasta en voi vaatia häneltä aikuisen omaamaa vastuuta sekä pitkäjänteisyyttä. Kun taas oppilaana on minua reilusti vanhempi aikuinen, joudun miettimään opetustapaani huomioiden eri tavalla tämän elämäntilanteen ja mielipiteet sekä kunnioittamalla tätä minua vanhempana henkilöä.

Perehdyn työssäni syvemmin aikuisoppijan ja lapsioppijan eroavaisuuksiin pedagogisesta ja viulustisesta näkökulmasta. Mietin, kuinka oppilaan ikä ja kokemus täytyy ottaa huomioon opetustilanteessa sekä oppilaiden oppimisen ja kehityksen kannalta tärkeitä eroavaisuuksia. Pohdin työssäni opettaja-oppilas-suhteiden sekä kommunikoinnin eroavaisuuksia aikuis- ja lapsioppijan kanssa. Aiheen löytämiseksi minua johdattivat omat käytännön kokemukset ja haasteet.

Työni tueksi olen haastatellut kahdeksaa viuluopettajaa, joilla on kokemusta viulunsoiton alkeisopetuksesta lapsille ja aikuisille. Lisäksi haastateltavana on ollut yksi viulunsoiton aikuisalkeisoppija sekä yksi kanteleen aikuisalkeisoppija. Opinnäytteen lopussa on käytännön esimerkkeihin keskittyvä luku, jossa käsitellään haastattelussa esiin nousseita aihealueita kuten kommunikointia, nuotinlukutaitoa, lihasten hallintaa, motoriikkaa, motivaatiota, oppijoiden ominaisuuksia sekä luonnetta viulunsoitossa. Työssä ei käsitellä opettamisen ja oppimisen näkökulmasta mm. vibratoa ja intonaatiota.

2 OPETTAJUUS

2.1 Opettajuuden merkitys

Opettajuutta kohtaamme elämässä päivittäin. Aivan jokainen ihminen on ollut opetettavana. Yhteiskuntamme on suunniteltu niin, että kohtaamme jatkuvasti kaltaisiamme ihmisiä, joilta opimme. Käytännössä seuraava sukupolvi on nykyisen kasvattama ja samalla nykyisen sukupolven tekemien päätösten hedelmä. Olli Luukkaisen (1998, 78) mukaan opettamisessa ja kasvattamisessa on huomioitava ihmisen muuttumattomat perustarpeet, koska jokaiselle ihmiselle on tärkeää turvallisuuden ja tarpeellisuuden tunteen kokeminen.

Yksilöllinen opettajuus ja opettamisen taidot nousevat opettajapersoonallisuuden ominaisuuksista. Näitä ovat auktoriteetti, mielikuvitus, into, halu elinikäiseen oppimiseen, eettisyys, kyky järjestyksen ylläpitoon, pitkäjänteisyys, luonteen korkeatasoisuus ja opetukseen liittyvän mielihyvän kokeminen (Luukkainen 1998, 78).

Opettajan kehitysprosessi noviisista ekspertiksi tapahtuu kymmenen vuoden aikana. Alla on lueteltuna kehityksen toisiaan seuraavat viisi vaihetta:

1. Noviisiopettaja. Ominaista tälle alkuvaiheelle on selviytymistaitojen hankkiminen. Opettajaksi opiskeleva keskittyy selviytymään tilanteista, oppilaiden oppimistarpeet eivät vielä ohjaa opettajan ajattelua kovin voimakkaasti.
2. Edistynyt vasta-alkaja. Muutaman vuoden työssä olleella opettajalla on jo strategiatietoa ja riittävästi opetuskokemuksia, joiden avulla ratkaistaan eteen tulevia ongelmia.
3. Pätevä opettaja. Tietoisien valinnat ohjaavat opettajan toimintaa ja sen suunnittelua. Pätevällä opettajalla on selkeä käsitys siitä mikä on tärkeää.
4. Taitava opettaja. Kokonaisvaltainen hallinta ja intuitiivinen taitotieto alkavat ohjata opettajan työtä.
5. Eksperttiopettaja. Opettajan ei tarvitse tietoisesti ponnistella opetustyössään. Tilanteiden hallinta on syvällistä ja ote on kokonaisvaltainen. Opettaja on varma työssään. Kaikki opettajat eivät saavuta tätä vaihetta koskaan. (Luukkainen 1998, 81)

Hyvälle opettajalle ei ole yhdenlaista ja ainoaa oikeaa määritelmää, joka määräytyy sekä oppilaiden että opettajan itsensä näkökulmasta. Kriteerit määräytyvät yksilöllisesti. Tietty opettaja ominaisuuksineen saattaa sopia yhdelle muttei toiselle oppilaalle. Olen miettinyt, että opettajaa voisi verrata vaikkapa navigaattorin toimintaan. Navigaattori on apuväline, jota kuljettaja käyttää saavuttaakseen määränpäänsä. Navigaattori ei koskaan tee ajotyötä ajajan puolesta ja vastavasti opettaja ei pysty soittamaan viulua oppilaan puolesta. Omassa kasvupolussaan pidemmällä olevana opettaja ohjaa oppijoita visioimalla itse, antamalla oppilaidensa visioita ja tarjoamalla heille visioita (Luukkainen 1998, 16).

Opettajan muistilista:

- Ole aito ja välitä – ole uskottava!
 - Anna haasteita, mutta tue niiden kohtaamisessa – vaadi kuitenkin laatua, mutta anna oppijan osaltaan määritellä, mitä laatu on!
 - Ymmärrä oppijan ainutlaatuisuus ja -kertaisuus – ole kiinnostunut hänestä yksilönä, toimi niin, että saat hänet tuntemaan, että välität juuri hänestä ja rohkaise häntä itsenäisyyteen!
 - Ole valmis antamaan tietosi, taitosi ja kokemuksesi oppijoiden käyttöön – ole resurssi!
 - Opettajan työssä käytäntö ja teoria kohtaavat toisensa – opettaja tunnistaa työtään määräävät ideologiset ja käytännölliset ehdot!
 - Katso mitä ympärilläsi tapahtuu – kehitä filosofiaasi!
- (Luukkainen 1998, 37).

2.1.1 Oppijan itsenäistyminen

Opettajan täytyy huomioida oppijan yksilölliset mahdollisuudet, ominaisuudet ja oppimisen vauhti. Näin yksilöllinen suhtautuminen oppilaaseen auttaa rakentamaan oppilaan omaa oppimispolkua ja kasvamaan yksilöksi. Luukkaisen (1998, 7) mukaan opettaminen on tiedettä, mutta vielä enemmän se on taidetta. Opettaja on oppilaan elämässä se kokenut osaaja, joka opettaa oppilasta tekemään itse ja valmistaa oppijaa selviämään tulevaisuuden haasteista opittuja taitoja hyväksi käyttäen. Opettaja voi oppimistilanteessa ikään kuin pitää kädessä, varoittaa sudenkuopista, näyttää parhaimman tien, ennakoida ja pitää oppilasta ajan

tasalla. Oikealla hetkellä opettajan on osattava myös siirtyä sivuun, jolloin oppilas oppii tuntemaan vastuunsa.

Kasvamisessa ja oppimisessa on kyse asioiden tekemisestä ensimmäistä kertaa, jolloin tehdään sitä, mitä ei aikaisemmin ole tehty. Viulunsoiton opetuksessa ohjataan työskentelemään itsenäisesti ja laadukkaasti. Opettaja kannustaa kohtaamaan haasteet ja selviytymään niistä itsenäisesti (Luukkainen 1998, 16). Elämän hankaluudet ovat oivalluksen, kasvamisen ja oppimisen tilanteita.

”Juuri sitä on kasvu:
Ihminen tekee sellaista, mitä ei ole tehnyt ennen,
Joskus asioita, joita ei
Ole edes uneksinut
Voivansa tehdä.”
(Luukkainen 1998, 11)

Lapsen ja myös aikuisen on todettu olevan luovimillaan silloin, kun hän nauttii siitä, mitä tekee. Oppijoita pitäisi rohkaista tulemaan tietoisiksi omista kiinnostuksen kohteistaan ja ”auttaa heitä irrottautumaan ulkoisista palkkioista”. Oppilaille pitää antaa mahdollisuus omiin valintoihin, mutta tässäkin tapauksessa he tarvitsevat selkeän käsityksen tavoitteista. Liian kontrolloivasta ilmapiiristä pitäisi päästä opetukseen, jolla korostetaan oppilaan itsenäisyyttä. (Luukkainen 1998, 149.)

Opettajana kuuluisi kannustaa oppilasta itseoppimiseen ja laadukkaaseen itsenäiseen työskentelyyn, koska opettaja on läsnä soittajan elämässä vain murto-osan koko musiikkipolun aikana. Opetussuunnitelma voi osaltaan tukea oppimista olemalla riittävän joustava. Näin erilaisilla oppijoilla on tilaa omannäköiselle oppimiselle, jolloin saadaan tukea joustavuuteen, innovatiivisuuteen ja rohkeuteen. (Luukkainen 1998, 54.) Oppilas oppii opintojensa aikana tunnistamaan vahvuutensa ja luomaan suhteensa musiikkiin. (Opetushallitus n.d.)

2.1.2 Oppimisen edistäminen

Itse oppiminen on tiedostamatonta, emmekä me voi vain päättää oppia. Oppiakseen täytyy opiskella, tehdä, ajatella ja harjoitella (Luukkainen 1998, 73). Luukkainen (1998, 151) kertoo perimän olevan vain lähtökohta lahjakkuuden kehittämiseksi. Kukaan ei ole aikuisena lahjakkuus pelkästään geenien ansiosta, ratkaisevaa on hellittämätön lahjakkuuden kehittäminen, opiskelu ja oman erityisalan löytäminen (Luukkainen 1998, 151).

”Lasta ei kasvateta siksi,
Että hän olisi mahdollisimman
Mukava ja vaivaton meille,
Vaan siksi,
Että hän terveenä ja väkevänä
Voisi täyttää tulevan paikkansa
Ja löytää itsensä!”
(Luukkainen 1998, 38)

Opettajan tehtäviin kuuluu tukea ja parantaa oppijan intoa ja kykyä opiskella. Kuitenkin se, kuinka hyvin ja paljon oppilas oppii, riippuu siitä, miten paljon hän opiskelee (Luukkainen 1998, 73). Omalta osaltaan opettaja varmistaa oppilaan oppimisen laadun, joka on tärkeä oppimistaitojen ja luovuuspotentiaalin käytössä, selviytymisessä ja menestymisessä. (Luukkainen 1998, 23.)

2.1.3 Opettajan toimintakyvyn rooli

Huomionarvioisiin asioihin kuuluu myös opettajan huolehtiminen itsestään. Riittävä latautuminen, lepo ja jatkuva kehittyminen takaavat opettajan hyvinvoinnin ja ammattitaidon työnteossa. Itsestään huolehtiva opettaja välttyy työuupumuksesta tauottamalla riittävästi työnteoa. Aivotutkimukseen keskittyvä kasvatustieteiden professori Minna Huotilainen (2021, 14) kirjoittaa luovuuden ja ongelmanratkaisukyvyn tärkeistä rooleista työnteossa. Opettajan huolehtiessa itsestään hyvät ratkaisut ja ideat eivät jää tietoisuuden ulkopuolelle uupumuksen takia.

Opettajan hyvä vointi vaikuttaa tunnin ilmapiiriin. Opettajan suhteella itseensä on suora vaikutus oppimistilanteeseen ja oppilaisiin. Esimerkiksi opettajan epäjärjestelmällisyys ja jatkuva mielentilan, ja mielipiteiden vaihtelu heijastuvat myös opetukseen, kun taas opettajan järjestelmällisyys työssä pitävät hyvän järjestyksen myös opetuksessa. Opettajan suhtautumisella itseensä on yhtä tärkeä merkitys kuin opettajan suhteella oppilaisiinsa.

Ollessa oppilaan kanssa oppimistilanteessa vuorovaikutuksessa opettaja voi asenteellaan ja näkemyksellään opettamiseen vaikuttaa suoraan oppimistilanteeseen myönteisesti tai kielteisesti. Toisen arvostamista viestitään käyttäytymällä kohteliaasti toista kohtaan ja olemalla molemmin puolisesti luottamuksellisia (Luukkainen 1998, 21). Hyvä oppimistilanne syntyy opettajan ja oppijan ymmärtäessä omat vastuunsa ja rajansa. Kun molemmat pitävät toisiaan arvossa, voidaan saavuttaa tasapaino oppimistilanteessa syntyneessä vuorovaikutuksessa.

2.2 Ihmisen kehitys

”Ihminen kehittyy läpi koko elämän, ja aikaisempi kehitys on aina pohjana myöhemmälle” (Niemelä & Ruth 1988, 7). Tutkittaessa ihmistä huomataan, että geneettisellä perimällä ja kasvatuksella on suuri merkitys ihmisen psyykkisessä kasvussa (Heikkinen & Kallio 2014, 20). Väitettä ihmisen kehityksen hidastumisesta iän myötä voidaan tutkia toiselta näkökulmalta, jolloin ihmisen kehitystasoa eivät määrää vain biologiset tekijät vaan yhtä lailla hänen elämänsä periaatteisiin ja toimintamalleihin vaikuttavat psykologiset ja sosiaaliset tekijät sekä tapahtumat tämän ihmisen elämässä. Tällöin mennyt sekä tämänhetkinen peilautuu yksilön tämänhetkisessä elämässä. (Niemelä & Ruth 1988, 7.)

Huotilainen kertoo, että aivojen muovautuvuusperiaatteen mukaan aivojen rajallista tilaa voidaan käyttää olosuhteiden muuttuessa kulloinkin tärkeimpään tarkoitukseen. Koska aivojen rakenne ei muutu hetkessä, vaadittuun toiminnalliseen muutokseen tarvitaan satoja tunteja. Aivoihin kasvaa lisää resursseja oppijan innostuessa ”uudenlaisesta harjoittelusta”. Aivojen muovautuessa voidaan puhua

siirtovaikutuksista, jolloin esimerkiksi musiikkiharrastuksella on todettu olevan positiivista vaikutusta muistiin, tarkkaavaisuuteen ja havaintotaitoihin. (Huotilainen 2019, 16.)

Jokaisella ihmisellä on tarve tuntea ikään kuin oman itsensä jatkuvuutta, vaikka elämä muuttuisi ja kehitystä tapahtuisi (Niemelä & Ruth 1988, 77). Omalta mukavuusalueelta poislähteminen antaa tilaa uuden oppimiselle ja näin karttuu kokemusta, johon voi myöhemmin turvautua. Ihmisen minäkuva kehittyy läpi koko elämän, jolloin yksilö määrittää ja luo itse valintojaan ja rajojaan (Heikkinen & Kallio 2014, 20). Ihmisen jatkuvan kehityksen ansiosta elämän kriisejä ja hankaluuksia voidaan yrittää joka kerta kääntää positiiviseksi ja oppimisen kannalta hyödylliseksi tilanteeksi.

2.3 Aikuispedagogiikka

Aikuisiän saavuttaneella henkilöllä on kerääntynyt laaja-alaista kokemustaustaa, mikä mahdollistaa itsenäisten käsitysten muodostamisen (Heikkinen & Kallio 2014, 21). Aikuisuuden ja vanhuuden ”kykyjen hidasta rappeutumista” voidaan kutsua uusien ajattelunmuotojen synty miseksi (Heikkinen & Kallio 2014, 21). Aikuinen suhtautuu lapseen verrattuna elämäänsä aikaisemmat elämäntilanteet huomioiden. Lapsi tekee kaiken ensikertaa oppiakseen uutta, kun taas aikuiselle ei välttämättä tule niin pakottavaa tarvetta uuden taidon oppimiselle, koska elämässä on jo hyvin kehittyneitä osa-alueita, joista aikuinen tuntee turvaa.

Aikuiskasvatuksessa on kyse oppilaaseen vaikuttamisesta. Oppimistilanteessa on pystyttävä luomaan edellytykset, joiden avulla aikuinen pystyisi käyttämään potentiaalinsa itse asetetun päämäärän ja tavoitteen toteuttamiseksi. (Heikkinen & Kallio 2014, 73.) Oppimisestaan vastuu on aikuisoppijalla, joka oppii tehokaimmin oman työn ja itseopiskelun kautta (Heikkinen & Kallio 2014, 44).

Aikuisoppijan opintoja ohjattaessa kyse ei ole holhoamisesta vaan enemmänkin kanssakulkemisesta (Heikkinen & Kallio 2014, 43). Opettaja auttaa oppijaa tämän asettamien päämäärien saavuttamisessa mutta tiedostaa vastuun oppimi-

sesta olevan oppijalla itsellään. Petri Salo ja Juha Suoranta kiteyttävät aikuiskasvatuksen tehtävän ilmaisemalla sen olevan oppimisprosessin helpottamista (Salo & Tuomisto 2006, 170).

Aikuista ohjatessa voidaan puhua joistakin periaatteista tukipilareina, jotka mahdollistavat laadukkaan ohjaamisen. Oppijalla on itsemääräämisoikeus, ja välit opettajan kanssa ovat luottamukselliset. Opettaja on voimavaran lähteenä ja voi aktivoida oppijaa eteenpäin osallistavalla ohjauksella. Toki opettajan ystävällisyys ja empatia parantavat ohjauksen laatua. Ammattitaidollaan opettaja varmistaa oppilaan tekemän työn laadun. (Heikkinen & Kallio 2014, 47.)

3 OPPIJA

3.1 Aikuinen oppimassa

Aikuisiän saavuttaneena ihmiset ovat vastuussa kaikesta tekemisestään. Aikuisiin suhtaudutaan eri tavalla kuin lapsiin luottamalla heidän oletettuun kokemukseensa ja osaamiseensa. Myös oppimistilanteissa aikuisilta odotetaan intoa, motivaatiota, vastuuntunnetta ja kärsivällisyyttä. Oppimistilanteessa oppiminen on vastavuoroista opettajan ja oppijan välillä. Vaikka oppijaksi eläytymällä aikuinen on taitotasoltaan lapsen kanssa samoilla linjoilla, elämäkokemus ja koulutus auttavat aikuista oppimisessa. Alkeistason oppijaksi ryhdyttäessä aikuisen kehittynyt identiteetti, osaaminen ja ajatusmaailmansa eivät katoa.

Aivojen perustyö on oppiminen. Työelämä muuttuu jatkuvasti, ja uuden oppiminen on lakkaamaton prosessi. Uuden tiedon vastaanottaminen voidaan kokea innostavana tai siihen voidaan tylsistyä. Aikuisen kokiessa uuden taidon opettamisen merkityksettömäksi siihen on hankalaa löytää kiinnostusta. Toisaalta saman taidon opettelu vaiheista voidaan tehdä mielenkiintoisia, jolloin aivojen kannalta uuden oppiminen on innostavaa. (Huotilainen 2019, 174.)

Ryhdyttäessä oppimaan uutta taitoa tarvitaan oppilaalta avointa ja positiivista asennoitumista aikuiskasvatusta kohtaan (Ojala 2001, 19). Aikaisemman kokemuksen ja sitä kautta ennakkokäsitysten ja oletusten ei saisi antaa häiritä oppimista, vaan nämä pitäisi osata kohdentaa uuden oppimisen tueksi.

3.1.1 Motiivit opiskeluun

Terveissä aivoissa ei ole mitään muuta estettä oppia kuin omat asenteemme. Meillä kaikilla on monenlaista lahjakkuutta, jota voidaan hyödyntää oppimisessa. Tärkeää on tunnistaa omat vahvuudet ja heikkoudet ja oppia käyttämään niitä hyväkseen myös omassa oppimisessa. Toinen tärkeä motivaatiotekijä on tunnistaa itselleen tärkeät asiat ja arvot, joita voi vahvistaa opettelemalla omia arvoja tukevia asioita (Ojala 2001, 17.)

Aikuisoppijaksi ryhdyttäessä on välttämättä oltava vahvat motiivit. Oletetusti jonkin koulutuksen omaavalta aikuiselta täytyy löytyä intoa ja mielenkiintoa uuden asian opetteluun. Aikuisiällä puhutaan joko täydennyskoulutuksesta, uudelleen-kouluttautumisesta tai uuden taidon oppimisesta ammattina tai harrastuksena. Täysin uuden taidon oppimiseksi täytyy löytyä paljonkin intoa. Aikuisiän saavuttaneella ihmisellä on väistämättä ollut sinnikkyyttä kehittäviä elämäntilanteita. Halutessaan ihminen voi kohdentaa sinnikkyytään ja aikaisemmin opittua uuden taidon oppimiseen ja omaksumiseen (Huotilainen 2019, 182). Aikuinen pystyy ymmärtämään, ettei uutta taitoa omaksuta nopeasti ja vaivatta. Kaiken onnistumisen eteen täytyy tehdä ajoittain kovaakin työtä ja käyttää joskus vähäistä aikaansa älykkäästi. Avainasemassa on kuitenkin motivaatio, joka muodostuu halusta ja asenteesta. (Ojala 2001, 19.) Ojala painottaa, että tulisi säilyttää tämä luontainen uteliaisuus ja tiedonjano.

Useimmiten uutta taitoa opiskeleva aikuinen osaa suhteuttaa mahdollisuuksiaan vaatimukseen. Mikäli taito halutaan oppia hyvin, aikuinen ymmärtää vaaditun työn määrän. Toisaalta, jos tyydytään vähäisempään osaamiseen, taitotasoon ja tekemiseen, jota tehdään mukavan ajanvieron tai esimerkiksi sairaudesta toipumiseksi, pienemmällä työnteolla saadaan hyvinkin itseään tyydyttävä lopputulos.

Kukaan ei voi pakottaa ja käskää aikuista opiskelemaan ja oppimaan. Se on henkilökohtainen asia, jota pitää itse haluta. Oppimisesta aikuisiällä on kyse vastuun ottamisesta ja asenteesta. Kun on tahtoa ja selkeä tavoite, itseään voi toteuttaa monella saralla siihen hyvin mahdollistavassa yhteiskunnassamme. (Ojala 2001, 19.)

3.1.2 Viulunsoittotaidon opettelemisen merkitys aikuiselle

Viululla soittamisen opetteluun johtaa usein vahva mieltymys soittimen ääneen tai muotoon, minkä kautta ollaan valmiita työskentelemään tämän soittoasennoltaan hyvin epäergonomisen soittimen hyvän hallinnan eteen. Vääränlainen soittimen käsittely antaa heti kuulua itsestään huonona sointina, mistä ehkä tuleenkin sanayhdistelmä ”viululla vinguttaminen”. Viululla soittamiseksi täytyy olla vahvat perustelut ja suuri nautinto soitettaessa, jotta motivaatio pysyy ja opiskelija jaksaa

harjoitella. Mitä enemmän opiskelija pystyisi sietämään epämukavuuksia ja panostamaan esteiden ylitykseen, sitä pidemmälle hän voi päästä ja pienemmät haasteet alkavat tuntua yhä helpommilta ylitettäviksi. Aikuisena soittamisen aloitaneella ei useinkaan ole tavoitteena viulun soittotaidon hallitseminen todella hyvin. Tällöin ilman suuria tavoitteita löytyy intoa soiton oppimiseen omat taidot ja mahdollisuudet huomioiden. Aikuisoppijan on hyvä tiedostaa soittimen haastavuus sekä osata huomioida ja muistaa tämä oppimisessa ja harjoittelussa, mikäli joitakin teknisiä haasteita ei saada toimimaan heti toivotulla tavalla. Soittamisesta koetaan niin suuri ilo, että soittamisen opetteluun eteen jaksetaan tehdä työtä omien mahdollisuuksien mukaan. Koska aikuisella ei tämän taidon oppimiseksi ole paineita tai suuria vaatimuksia, opiskelusta ja harjoittelusta pystytään nauttimaan täydellä teholla, kun tekeminen on täysin omaehtoista.

3.2 Lapsi oppimassa

Lapsi on kuin pieni kasvi, joka imee itseensä kaiken ympärillä tapahtuvan. Kaikki ympäröivä kasvattaa ja opettaa häntä. Lapsen kokemattomuuden takia vanhemmat pitävät huolen lapsensa kasvatuksesta ja näin myös ympäristöstä. Tarvittaessa vanhemmat rajaavat ympäristöstä pois kokemukset, joiden ajattelevat häiritsevän lapsen varttumista, ja päinvastoin lisäävät lapsen elämään yksityiskoh-
tia, joista toivovat tämän oppivan hyvää ja mitkä ovat hänelle hyödyksi tulevassa elämässä.

Lastenpsykiatrian dosentti Jari Sinkkonen pohtii lapsen kehitysvaihetta, jossa tällä ei ole vielä pitkää elämäkokemusta. Hänen täytyy oppia haasteiden ratkomista, erilaisista tilanteista selviytymistä ja jännityksen sietämistä itsenäisesti aina pieninä annoksina kerrallaan. (Sinkkonen 2020, 102.) Lapsi käyttää oppimisessa niitä rajoitettuja keinoja, joita hänellä on, kun taas aikuisella on varaa valita, mitä keinoa käyttää erilaisissa tilanteissa. Jim Solatie (2009) luettelee lapsen oppimisen keinoiksi luovuuden, heittäytymisen, avoimuuden ja uskon. Lapsen oppimisessa ovat avainasemassa hänen vanhempansa, jotka perheessä omalla esimerkillään ja asenteillaan vaikuttavat suoraan lapsen kehittyvään identiteettiin. Vaikka lapsella olisi kaikki keinot oppia uutta, ympäristö voi edistää oppimista tai

olla sille esteenä. Uuden luovan taidon oppimiseksi tarvitaan motivaatioita ja intohimoa. Ilman näitä taitava ja luovakaan lapsi ei kykene pääsemään kovin pitkälle. (Solatie 2009, 30, 34.)

3.2.1 Viulupedagoginen näkökulma lapsioppijaan

Viulu on soittimena aikuisille kuten myös lapsille motivaatiota ja sinnikkyyttä vaativa instrumentti. Lasta voidaan kannustaa musiikkiopintoihin ja harjoitteluun, mutta jossain vaiheessa lapsen on opittava kantamaan vastuu soittamisesta itse. Musiikkiharrastus on luovaa toimintaa, jossa lapsi tiedostamatta pääsee käyttämään omia vahvuuksiaan. Viulu on soitin, johon lapsi tykätty useimman muodon, äänen tai soittovälineiden takia. Säännöllisten soittotuntien ja kotiharjoittelun avulla lapsessa kehittyy hienomotoriikka, joustavuus, koordinaatiokyky, kuulo ja luovuus. Koska lapsi on avoin uuden oppimiselle, voidaan soittotunneilla saada itämään hyvin monet tavallisessa elämässä tarvittavat taidot, kuten vastuun tunne ja pitkäjänteisyys.

4 OPETTAJA

4.1 Opettajuuden roolit

Instrumenttipedagogina opettajalla on vastuu huolehtia yhteiskunnan kulttuurisen perinnön jatkumisesta. Marjatta Pakkanen (2006, 37) pitää opettajan tärkeimpinä työtehtävinä itse opettamisen lisäksi oppilaan taidon kehittämistä, ohjaamista, johtamista, kasvatusta ja omaa oppimista. Luukkaisen (1998, 41) mukaan opetustyön kuuluu olla oppijalähtöistä. Opettajan ammattitaitovaatimuksia ovat vuorovaikutus, sosiaaliset taidot, pedagogiset taidot, psykologinen tieto ja eettisyys. Koska musiikkiopinnoissa oppilaan työnteko on pääasiassa itsenäistä, opettajan yksi opettajan tärkeimmistä tavoitteista on opettaa oikeanlaista itsenäistä työskentelyä. (Pakkanen 2006, 41.) Luukkainen (1998, 20) kirjoittaa, että valta ja vastuu oppimisesta kuuluisi olla oppijalla.

Kuten kaikessa tekemisessä, myös opettajan on asetettava jatkuvasti tavoitteita, joita kohti kulkea. Viulunsoiton opettajan tavoitteet ja motivaatio ovat oppilaissa, joita kohdatakse hänellä täytyy olla havainnointikykyä ja yksilöllinen lähestymistapa jokaista kohtaan. Luovuuden ja lahjakkuuden tutkijaprofessori Kari Uusikylä (2007, 11) kertoo, että ihmisten moninaisuuden vuoksi opettajan työssä kohdataan jokainen oppilas yksilönä ja persoonana.

Alalle sopimattomaksi opettajan tekee se, jos hänellä on tietoista tai tiedostamattomasti halua alistaa, nolata tai nöyryyttää oppilaitaan. Vaikka oppija voi olla jollain tavalla hankala tai epäkohtelias, ammattipedagogi ei saisi käyttäytyä oppilaan käyttäytymisen tavoin vastatakseen tälle ilkeästi. Opettajia on myös erilaisia, jolloin opetusmaailmassa voidaan nähdä huonotuulisia opettajia tai heidän tekemiään erehdyksiä (Uusikylä 2007, 10).

”Lapset ja nuoret ovat yhteiskunnan peili, kotien henkisen tilan armoton kuvastin” (Uusikylä 2007, 31). Lapsista näkee heitä koskettavia ja kasvattaneita tekijöitä (Uusikylä 2007, 10). Joskus ikävät olosuhteet tai kokemukset ilmenevät soitto-

tunnilla. Opettajan päätehtävänä on tukea oppijan kehittymistä. Ikään kuin täydellisten keskiarvoihmisten vähyyden, jolloin yksilöt hukkuvat keskiarvoihin. Kehityksen pitäisi lähteä liikkeelle oppijan lähtökohdista. (Luukkainen 1998, 25.)

4.2 Oppilaana aikuinen vai lapsi

4.2.1 Aikuisoppijan viuluopettajana

Aikuista opetettaessa opettajaa voidaan verrata vertaiskulkijaan, joka huomioi opetuksessa oppilaan aseman ja identiteetin yhteiskunnassa. Oppijan silmissä opettajalle ei synny luonnostaan ikäeron aiheuttamaa auktoriteettiasemaa, joka muodostuu opettajan ja oppilaan välille oppijan ollessa lapsi. Soittotunneilla keskitytään soittamiseen ja soittotaidon parantamiseen, ei itse ihmiseen. Ihminen ja hyvä soittotaito eivät ole yhdistelmä, joka määrää ihmisen laadun. Aikuisoppijalle on elämänsä aikana muodostunut tapoja, joilla hän suoriutuu tehtävistään itsenäisellä työskentelyllä. Hänelle ei esimerkiksi tarvitse opettaa aikatauluttamista ja säännöllisyyden merkitystä. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2017, 44) kerrotaan oppilaan oma-aloitteisuuden tärkeydestä opetuksessa.

4.2.2 Lapsioppijan viuluopettajana

Lapsi on usein helppo saada kiinnostumaan uuden taidon oppimisesta. Pidemmälle päästyään on joskus palattava motivaatioon ja uteliaisuuteen, jotka johtivat tämän taidon oppimisen halukkuuteen. Kun ollaan aloittamassa uuden oppimista, innostuksen kipinä on helposti saavutettavissa. Tämä kiinnostus auttaa kohtaamaan erilaiset vaikeudet ja kääntämään hankaluudet eduksi, jolloin päästään kehityksessä eteenpäin. Kun halutaan kehittyä, on työskentelevä kovasti välillä yli rankkojen ja tylsien päivien. Opettajana ja kasvattajana täytyy ymmärtää, mitä vahvuuksia lapsella on luonnostaan ja käyttää niitä oppimisen hyväksi.

Kuten tavallinen koulu, myös musiikkioppilaitos on lapsen kasvattamiseen osallistuva tekijä. Oppilaitoksella on vaikutuksen lisäksi mahdollisuus valmistaa lasta tulevaan aikuisuuteen. (Uusikylä 2007, 20.) Opettajan ollessa viisas hän pystyy auttamaan oppilaitaan kasvamaan ihmisyyteen sekä ”pyrkimään kohti hyvyyttä, kauneutta ja totuutta sekä ihmisarvon kunnioittamista”. Kasvatuksella voidaan olla vaikuttamassa oppilaan minäkuvaan, tunne-elämään ja mielenterveyteen. (Uusikylä 2007, 35, 41.) Hyvän ammattitaidon omaava opettaja pystyy löytämään jokaisesta lapsesta jotain hyvää ja tunnustuksen arvoista. Kasvatuksessa onkin olennaista lapsen kuunteleminen, hyväksyminen ja ymmärtäminen. Nämä voivat toteutua hyvässä oppimisympäristössä, joka luo jokaiselle oppijalle myönteisen ja samalla realistisen kuvan itsestään ja ”mahdollisuuksistaan elää hyvää ja arvokasta elämää” (Uusikylä 2007, 41).

5 HAASTATTELU JA ANALYYSI

5.1 Haastattelun analysoiminen

Haastattelin työni tueksi viulunsoitonopettajia, joilla on vaihtelevan pituiset opettajaurat. Vastaajia oli kahdeksan. Haastatteluun vastanneista löytyy sekä viiden vuoden että yli 20 vuoden mittaista uraa tehneitä viulupedagogeja, joista pidemmän kokemuksen omaavia oli enemmistö. Haastateltavat henkilöt ovat opettaneet vaihtelevasti musiikkiopistoissa, konservatoriolla, kansalaisopistossa ja myös yksityisesti. Sähköpostitse toteutettu haastattelu löytyy liitteenä 1. Erityisesti minua kiinnosti tietää opettajien näkökulmia suhteessa eri-ikäisiin alkeisoppijoihin. Uskoin opettajien pystyvän käsittelemään vastauksissaan tämän aiheen moniulotteisesti oman kokemuksensa kautta.

Riippumatta opettajaurien pituuksien vaihtelusta, vastauksista nousi esille keskenään hyvin samankaltaisia aiheita. Kaikilta vastanneilta löytyi kuitenkin myös omia syvempiä pohdintoja, joihin he ovat uransa aikana paneutuneet ja joita he toivat enemmän esille vastatessaan kyselyyn. Opettajien eroavaisuudet näkyivät senkin kautta, mihin heidän huomionsa kiinnittyy opetettaessa ja mitä tiettyä kehityksen osa-aluetta he ovat halunneet opetuksessaan edistää. Kaikilla vastanneilla on ollut alkeisoppijoina sekä lapsia että aikuisia. Aikuisia alkeisoppijoita on ollut kuitenkin huomattavasti vähemmän, koska viulunsoittoharrastus aloitetaan useimmiten lapsena. Tutkimusmateriaalista selvisi, että opettaja kohtaa uransa aikana vain yksittäisiä aikuisalkeisoppijoita. Haastattelujen analysoimisen aikana opin paljon ja sain työn edistämisen kannalta runsaasti hyödyllistä tietoa. Haastattelu sisälsi kahdeksan kysymystä. Kysymykset 1–3 käsittelivät opettajan taustoja, kysymykset 4–7 eri-ikäisten oppijoiden eroavaisuuksia ja opettajan roolia. Viimeisenä oli vapaan sanan avoin kysymys.

Opettajahaastattelun lisäksi haastattelin kahta aikuisalkeisoppijaa, joista ensimmäinen on lapsena kokeillut viululla soittamista. Parhaillaan soittaminen on jatkunut aikuisiällä kansalaisopistossa jo useamman vuoden ajan. Analysoin hänen vastauksiaan erillisessä luvussa. Aikuisoppijalle suunnattu haastattelu on laadittu opettajille suunnatun haastattelun pohjalta, jotta oppijan ja opettajan vastauksia

voitaisiin verrata toisiinsa. Aikuvuoluooppilaalle sähköpostitse toteutettu haastattelu löytyy liitteenä 2. Toiselle aikuisalkeisoppijalle haastattelu on toteutettu vapaamuotoisesti. Kyseinen haastateltava soittaa kanteletta.

5.2 Opettajan motivaatio eri-ikäisten oppilaiden kohdalla

Vastanneista opettajista suurimmalle osalle ei ollut väliä opettaako lasta vai aikuista. Käytännössä kaikki oppilaat ovat yksilöllisesti lähestyttäviä oppijoita samasta opetettavasta asiasta huolimatta. Opettämisen mieluisuuteen näytti vaikuttavan oppilaan iän sijaan tämän asenne soittamista kohtaan, motivaatio ja harjoittelun määrä. Toisaalta eri-ikäiset oppijat tuovat vaihtelua opettajan työhön, ja lapset olivat osalle opettajista tutumpi ja turvallisempi ikäryhmä alkeiden opettamiseksi. Opettajan auttaessa oppilasta eteenpäin ja oppilaan tehdessä itsenäistä harjoittelutyötä näiden välisen yhteistyön tulos saadaan näkyviin oppilaan soitossa ja opettajan innostuksessa opettamista kohtaan.

5.2.1 Eroavaisuuksia lapsen ja aikuisen oppimisessä

Käsiteltäessä opettamisen haasteita ja helppoutta vastauksissa esiintyneet huomiot olivat keskenään samankaltaiset. Vertaamalla aikuisen ja lapsen sisäisiä ominaisuuksia voidaan huomata, että niitä yhdistelemällä saadaan ainekset laadukkaiden alkeisopintojen takaamiseksi. Viulunsoittotaidon oppimiseksi ovat eduksi aikuisen ominaisuudet kuten vastuuntunne, pohdintakyky, sinnikkyys ja motivaatio. Aikuisoppija ymmärtää säännöllisen harjoittelun merkityksen, pystyy tekemään itsenäistä ajattelutyötä paremman soittamisen eteen ja on motivaation omaavana valmis työskentelemään onnistuakseen. Aikuisen oppimista voi häiritä pelko epäonnistumisesta, jolloin pelätään oman soiton eroavan harjoittelunkin jälkeen liikaa toivotusta kuulokuvasta. Lapsioppijan vahvuudet ovat usein aikuisoppijan kehittämiskohteita ja tällöin heikkouksien vastakohtia. Lapsen ajattelumaa-ilmassa on myös runsaasti soittotaitoa edistäviä ominaisuuksia kuten luovuus, avoimuus, uskalaisuus, peloton asenne, uteliaisuus, kuuliaisuus, ajatusten muovautuvuus ja mielikuvituksellisuus. Opettaessa lasta saattaa tulla vastaan säännöllisen harjoittelun merkityksen ymmärtäminen.

Myös fyysisissä ominaisuuksissa on joitakin eroja. Aikuisella on kehittyneempi lihasten hallinta, jolloin halutessaan hän itse pystyy opettamaan kehoaan esimerkiksi taipumaan oikeaan asentoon. Lapsen keho on aikuista joustavampi. Vaikka lihakset eivät ole vielä kokonaisvaltaisen kontrollin alaisia, voidaan kuten edellä hyödyksi käyttäen opettaa keholle soittamisen kannalta tärkeitä liikeratoja.

Nämä iältään täysin erilaiset oppijat ovat toistensa vastakohtia. On ikään kuin kultainen keskitie, johon tähtäämällä olisi hyvä pyrkiä opettamaan lapselle puuttuvia tärkeitä ominaisuuksia ja palauttamaan jonkinlainen lapsen kaltaisuus aikuiselle. Onneksi erilaiset oppijat voidaan huomioida rakentamalla juuri hänelle sopiva oppimisen polku ja löytämään ratkaisut juuri hänen tilanteeseensa. Mielikuvana oppijasta: sisällä asuisi aina lapsen kaltainen utelias tutkiskelija ja ulkoapäin olisi vastatuulia valmis kohtaamaan kokenut aikuinen. (Ojala 2001, 19.)

5.2.2 Oppijan ominaisuuksien työstäminen

Opetuksessa voidaan puhua oppilaan sanallisten ohjeiden vastaanottokyvystä. Aikuinen on kiitollinen, kun saa sanallisen ohjeistuksen saadun tehtävän tekemiseen. Analyttisemmän luonteen ja laajemman ymmärryksen takia he kaipaavat tarkempaa ja konkreettisempaa selitystä ja sanallisilla selityksillä on suuri merkitys. Voidaan paneutua tunnetiloihin ja mielikuviin laajemmin. Aikuisen kanssa voidaan keskustella enemmän, monitasoisemmin ja faktapohjaisemmin. Opettajana on tärkeää ymmärtää asioiden syy-seuraussuhteita, joista voidaan keskustella aikuisoppijan kanssa. Erään haastateltavan mukaan opettajan ollessa hyvin tietoinen puhumastaan on helppo saada itseään vanhemmaltakin oppilaalta luottamusta ja arvostusta. Sanoilla voidaan luoda oppimista tukevaa ja nopeuttavaa luottamussuhdetta oppilaan kanssa. Mikäli oppilas henkilökohtaistaa opettajan kommentit itseensä, voi opettaa harkita erilaista kieliasua, jolloin esimerkiksi pohditaan yhdessä nuotissa vaadittua soittotyyliä ja -tapaa eikä niinkään keskitytä itse oppilaaseen. Kun oppilaana on lapsioppija, syvällisen sanallisia selityksen tilalla käytetään enemmän soittoesimerkkejä.

Motoriikan osalta täytyy ottaa huomioon lihasten hallinta, rentous ja sinnikkyys. Yleensä aikuinen pystyy hallitsemaan lihaksiaan lasta paremmin. Aikuisen motoriiikka on myös kehittyneempää, mikä nopeuttaa ja helpottaa oikeanlaisen soittotasennon opettelussa. Motorisesti aikuinen ei ole niin liikkuva kuin lapsi. Koska viulu on hienomotoriikkaa vaativa soitin, on tämän taidon opettelu ihanteellisinta tietyn herkkyyyskauden aikana, jolloin lihakset ja motoriiikka opetetaan toimimaan tiettyjen liikeratojen mukaisesti eikä aikaa käytetä virheellisten asentojen poistamiseen. Lähtään nuorimmat oppijat ovat hyvässä iässä myös sävelkorvan kehittymisen kannalta. Lapsen elastisuus on vain eduksi viulunsoitontaidon opettelussa. Aikuinen voi sinnikkyydellään ja älykkäällä harjoittelulla oppia tekemään hienomotoriikkaa vaativia liikkeitä, jotka lapset saattavat saavuttaa pienemmällä vaivalla. Alkeiden opettaminen on aina hyvin yksilöllistä työtä, mikä täytyy huomioida kaikkien vasta-alkajien kohdalla.

Tässä päästään siihen, että aikuinen pystyy oman analyttisen ajatusmallinsa takia auttamaan itseään mutta myös häiritsemäänkin. Opettajana on osattava käyttää oppilaan vahvuuksia ja ominaisuuksia kehityksen tukena sekä auttaa oppilasta ongelmien ratkaisussa ja mahdollisten henkisten lukkojen avaamisessa. Musiikillinen aikuisoppija voi edetä nopeastikin. Aikuisella on oma kuulokuvansa, miltä soiton pitäisi ja haluaisi kuulostavan. Toivotun kuulokuvan saavuttamiseksi aikuisella on käsitys taitojen kehittämisestä ja harjoittelun prosessista. Kun oppilas on itseohjautuva ja hahmottaa vahvuutensa ja heikkoutensa, alkeiden oppiminen on tehokkaampaa. Eduksi on oppilaan nuotinlukutaito, mikä nopeuttaa oppimisprosessia. Aikuisen opiskelu on omaehtoista, jolloin opiskelumotivaatio on yleensä korkea. Tämä vaikuttaa positiivisesti ohjeiden vastaanottamiseen sekä koko oppimisprosessiin. Aikuisen kanssa on soittotunnilla löydettävissä tunnelma, jolloin opettajana ei tarvitse olla kasvattajan roolissa (Pakkanen 2006, 37).

5.2.3 Aikuisen eläytyminen oppilaaksi

Häiritsevinä tekijöinä voivat olla aikuisoppilaan turha itsekriittisyys osaamistaan ja tekemistään kohtaan. Liian iso itsekritiikki on esteenä oppilaan täydelle rentoutumiselle, eikä aikuisoppilas uskalla heittäytyä asioiden kokeiluun yhtä helposti kuin lapset. Kyseinen kontrolli ja turha yksityiskohtiin paneutuminen aiheuttavat

turhia jännitystiloja. Liiallinen syvälinen ajattelu voi johtaa väärin soittamisen pelkoon, jolloin soittaminen saatetaan kokea liian vaikeaksi. Aikuisen soittamista häiritsevinä tekijöinä voivat olla myös jotkin negatiiviset oppimisen kokemukset, jotka tulevat soittotunnilla ja soittamisen yhteydessä mieleen. Myös aikuisen isot odotukset ja ennakkokäsitykset voivat aiheuttaa pettymystä ja oppimisen häiriintymistä, mikäli oppimisen nopeus ja odotukset eivät välttämättä täsmää. Esimerkiksi odotus viulun soinnista on niin korkealla, että oppilas voi pettyä, kun ei itse saa soittoansa kuulostamaan toivotulla tavalla.

Opeteltaessa soittamista aikuisiällä on oppilaan tärkeää ymmärtää oppimistilanne käytännössä. Joskus aikuisen on vaikeaa eläytyä oppijan asemaan omatessaan oma aikuisen identiteetti ja persoona. Oppiminen on hitaampaa, mikäli oppilas ei pysty hyväksymään, että häntä opettaa ja tilannetta ohjaa joku toinen henkilö. Myös oppilaan kriittisyys opettajaa ja opetusta kohtaan hidastaa uuden tiedon omaksumista. Tässä voi olla kyse oppilaan egosta.

Edelliset esimerkit olivat enemmän aikuisoppilaan asennetta ja ajatusmaailmaa kuvaavat. Lisäksi aikuisen oppimista ja edistymistä voi häiritä muu elämä, kuten työ tai perheestä huolehtiminen. Säännöllisen harjoitusajan löytäminen on yksi avainasioista tämän suurta hienomotorista taitoa vaativan soittimen opiskelussa. Haastattelussa mainittiin hieman myös opetusmateriaalista, jota löytyy aikuisoppijoille tarjottuna todella vähän. Opettajana pitäisi auttaa aikuisopiskelijaa oivaltamaan nuotinlukua. Alkeisnuottimateriaalia lapsille on runsaasti, ja tätä materiaalia voidaan soveltaa myös aikuisten opettamiseen.

5.2.4 Aloittelijana lapsioppija

Viikoittaiset soittotunnit ovat pieni osa lapsen kasvatusta. Tunnilla lapsi oppii mm. käytöstapoja ja itseään vanhempien ihmisten arvostamista. Pieneltä lapselta ei voida vaatia kovinkaan paljon, vaan hänelle opetetaan, kuinka täytyy toimia viulunsoittoa opeteltaessa. Aloittelijalle täytyy opettaa, mitä on harjoittelu ja miten harjoitellaan. Harjoittelemisen opitaan kokemuksen ja onnistumisten kautta. Tämän taidon oppimiseksi vanhemmilla on suuri merkitys oppilaan harrastuksen tukemisessa. Koska lapsi ei itsestään osaa harjoitella säännöllisesti, vanhemman

täytyisi olla kotiharjoittelun ohjaajana. Vanhempi on se, joka katsoo, että tehtävät tehdään samalla tavalla kuin tunnillakin. Lapsen oppimisesta ovat vastuussa ympäristö ja ympäröivät aikuiset.

Opettajana ei voida asettaa kaikkia oppilaita yhdenlaiseen muottiin, vaan löytämällä lapsen potentiaali lähdetään kehittämään soittotaitoa yksilöllisesti. Lapsen opettamisen helppous riippuu lapsesta, hänen lahjakkuutensa tasosta, luonteesta sekä vastaanottavuudesta. Pedagogin tehtävä on löytää jokaiselle oppijalle oma polkunsä, joka palvelee oppilasta. Opetettaessa lasta kyseinen oppimisreitti on pitkä ja tulevaisuudessa on enemmän kehitysvuosia kuin aikuisella. Huomioidessa pidempää kehityskaarta lapselle täytyy osata tarjota omaksuttava tieto sopivissa määrin, ei liikaa yhdellä kerralla. Verrattuna aikuisena rakennettavaan "soittouraan" lapsen soittamisen opettelu on toisenlaista. Opeteltavat taidot ovat samat, mutta keinot ovat erilaiset. Lapsen kanssa voidaan nuotinlukutaidon uupuessä laulaa tunnilla luontevammin, koska lapset laulavat aikuisia helpommin opettajan kanssa. Opettaja saa luontaisen auktoriteetin oppilaan silmissä, jolloin automaattisesti malliopitaan opettajalta.

Lasta opettaessa huomataan monet lapsille ominaiset piirteet, joita voidaan käyttää hyödyksi viulunsoiton opettelussa. Luontaisella uteliaisuudellaan ja tiedonjanoillaan lapset imevät haluamaansa tietoa ympäristöstä (Ojala 2001, 19). Jos lapsi saadaan kiinnostumaan uuden oppimisesta, kehitys voi olla hyvinkin nopeaa. Lapsen positiivinen suhtautuminen ja asennoituminen ovat oppimisen edellytyksiä (Ojala 2006, 19). Usein opetuksessa käytetään leikkimielisyyttä ja mielikuvituksellisuutta. Näillä keinoilla voidaan houkutella lapsen mielenkiintoa, joka ajoittain saattaa hiipua väsymisen ja rajallisen keskittymiskyvyn takia. Lapsen asennetta voidaan muokata helpommin aikuiseen verrattuna.

Koska lapsilla on avoin ja innokas asenne oppimista kohtaan, oppilas uskaltautuu aikuista pelottomammin heittäytymään uusien asioiden opetteluun ilman aiempia mielikuvia ja ennakkoluuloja. Kehon, motoriikan ja ajatusten muovautuvaisuus opetetaan toimimaan oikealla tavalla alusta lähtien. Valmiina oleva raajojen rentous ja vajavainen hienomotoriikka pääsevät kehittymään viulunsoiton kannalta oikeanlaisiksi. Lapsella ei ole kriittisyyttä tekemistään ja osaamistaan kohtaan,

mikä mahdollistaa avoimen suhtautumisen kaikkea uutta opittavaa kohtaan. Opettajan työtä helpottaa lapsille suunnitellun nuottimateriaalin paljous.

Kaiken avoimuuden ja elastisuuden ohella on myös joitain haasteita, joita opettaja työssään kohtaa. Lapsen mahdollisuudet, kehon ja mielen hallinta ovat rajalliset, jolloin tarvitaan paljon sinnikkyyttä opettajalta ja oppilaalta. Alkuvaiheessa on tärkeää opetella soittoasento hyvin. Tämä voi olla hankalaa lapsen rajoitetun kärsivällisyyden takia. Tätä vaihetta ei voida kuitenkaan ohittaa tai jättää vähemmälle huomiolle sen tärkeyden vuoksi. Myös lapsen motorikan hallinta on vaja-vaista, jolloin opettajana täytyy seurata ja opettaa kaikkein pienimmätkin liikkeet oikein tehtäviksi. Lapsen rajallisen sanaston takia opettajan täytyy selittää esimerkiksi käden osien nimet selkeästi, yksinkertaisesti ja havainnollistavasti. Opettaessa lasta käytetään paljon mallintavia esimerkkejä, jotka rakentavat kuulo-kuvaa.

Useammat harrastukset viikossa saattavat häiritä lapsen keskittymistä viulun soittamiseen. Keskittymistä voivat häiritä mahdolliset hermostolliset haasteet, mahdolliset oppimisvaikeudet sekä kasvuympäristön haasteet. Jos lapsen elämä ei ole järjestelmällistä ja rauhallista, nämä vaikuttavat pitkäjänteisyyden syntymiseen negatiivisesti. Lapsen ja tämän vanhempien on ymmärrettävä, ettei soittamaan voi oppia ilman työntekoa taidon oppimisen eteen.

5.3 Opettajan havainnointikyky ja lähestymistapa opettamiseen

Haastattelusta tuli ilmi, että opettajat olivat opetustyyliältään samanlaisia opettaessaan lapsia sekä aikuisia. Joissakin vastauksissa mainittiin, että aikuiselle puhutaan kuin aikuiselle ja lapselle enemmän mielikuvia käyttäen. Myöskään aikuista ei useinkaan jouduta ohjaamaan fyysisesti oppilaan kättä koskettaen, koska sanallinen selitys yleensä riittää. Opetettaessa täytyy huomioida oppilaan taustat ja ominaisuudet, jolloin voidaan välttyä ikävien kokemusten ja asioiden toistamisesta. Kaikilla oppijoilla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Jokaista kuuluisi opettaa juuri tälle sopivalle tavalla.

Opettajalta tarvitaan herkkyyttä keinojen havaitsemiseksi, joilla oppilas oppii parhaiten. Hyvä opettaja pysyy tilanteen tasalla, pystyy kuuntelemaan ja havainnoimaan. Näiden kautta opettaja rakentaa oppilaan kanssa hänen omaa oppimispolkuaan. Opetuksessa täytyy huomioida, että aikuisella on edessään vähemmän kehitysvuosia mutta esimerkiksi paljon kehittyneempi kehonhallinta.

5.3.1 Viulunsoittotaidon opettelemisen merkitys

Haastattelussa kysyin jokaiselta opettajalta näkemystä opettajan roolista oppilaan elämässä. Musiikissa ja musiikin opiskelussa opettaja on musiikin maailmaan ohjaaja, jolloin viulu on väline ja opettaja toimii esimerkkinä ja innostajana. Opettajana voidaan innostaa oppilaita soittamaan ja löytämään musiikista ilo. Taidon opettajana opettajalla on vastuu kokonaisvaltaisesta oppilaan musiikillisesta kehityksestä. Tällöin opettajan täytyy opettaa ilmaisua, musiikillista ajattelua ja tiedollista puolta. Soittotunnilla opettaja on tukihenkilö, soittokaveri, kuuntelija, kasvattaja ja tunnelman luoja. Opettaja pystyy luomaan inspiroivan ja turvallisen oppimisympäristön.

Musiikin opintojen ohella opettajalla on myös vaikutusta lapsen kasvatukseen. Vapaa-ajan ohjaajana opettaja käytöksellään ja esimerkillään tuo tunnilla esille ihmiskäsitystään ja maailmankatsomustaan sanattomastikin. Näin opettaja voi vaikuttaa oppilaan maailmankatsomukseen ja ajatusmaailmaan suurestikin. Vuorovaikutuksessa voi syntyä tärkeä luottamussuhde oppilaan kanssa, jolloin opettaja on tukena ja tärkeänä aikuisena lapsen elämässä, jolle kerrotaan tärkeitä elämänasioita. Lisäksi soittotunneilla opittu sinnikäs työn teko ja säännöllinen harjoittelu venyttävät pitkäjänteisyyttä muussakin elämässä. Pitkäjänteisyyden avulla opitaan sietämään vaikeita ja epämiellyttäviä tilanteita mukavien tulosten saamiseksi ja koetaan onnistumisen tunne saavutettaessa tavoite, joka tuntui aluksi hyvin kaukaiselta. Tunnilla opettaja auttaa ratkomaan haasteet, valmentaa, ohjaa ja luo turvallista oppimisympäristöä. Viulunsoittoa harjoitetaan useita vuosia, koska yhdellä tunnilla ei saada asioita valmiiksi ja mennään yksi askel eteenpäin. Soitonopettaja on ikään kuin oppilaan peili, joka heijastaa ja parhaassa tapauksessa vahvistaa oppilaan persoonaa ja identiteettiä. Tunnilla koettu hyvä heijastuu muuhunkin elämään.

Vapaan sanan kohdalla opettajahaastateltavat ovat vastanneet viulunsoiton opettajan työn olevan hyvin tärkeää lasten, nuorten ja kaikkien ikäisten oppijoiden parissa. Soittaminen on arvokasta jokaisen kohdalla. Eräs haastateltava kiteytti viulun soiton opiskelun merkityksen hyvin sanoessaan:

Viulunsoitossa ei ole kyse elämästä ja kuolemasta, se on vain yksi keino itsensä toteuttamiseen ja luovuuden harjoittamiseen musiikin kautta. Siinä yhdistyy ongelmanratkaisutaidot, motoriset taidot, paineensietokyky ja tunteiden ilmaisu. Opettajan tehtävä on mahdollistaa ne ja auttaa oppilasta kehittämään niitä viulunsoiton avulla. Kyse ei ole opettajan egon pönkittämisestä, vaan elämäntaitojen oppimisesta. Siksi ei ole tärkeää, tuleeko oppilaasta huippumuusikko vai ei. Kyse on jostain paljon tärkeämmästä. Erityisesti lasten kohdalla viulunsoitonopettaja voi vaikuttaa ratkaisevasti jopa itsetuntoon. Ja mitä aikuisoppilaisiin tulee, on aikuisia, jotka ovat lapsena olleet traumatisoituneet aikaisemmista opettajistaan ja katuva esimerkiksi lopettamista tai sitä, että eivät ole uskaltaneet lapsena aloittaa soittoharrastusta, mutta ovat myöhemmin löytäneet opettajan, jonka kanssa traumoja on voitu käsitellä ja korjata.

5.3.2 Aikuisalkeisoppija oppimassa viulunsoittoa

Haastattelemani alkeisoppija on aloittanut viulun soittamisen ikään kuin monen osasen paikalleen loksauttamisen jälkeen. Harrastuksen aloittamiseksi on vaikuttanut opiskelumahdollisuuden löytyminen, lapsuuden muistot sekä muuttunut elämäntilanne. Haastateltava on aloittanut soittamisen keski-ikäisenä ja oli minulle ennestään tuntematon henkilö. Emme olleet tavanneet koskaan kasvokkain.

Opintojen aikana tältä oppilaalta on aina löytynyt kiinnostusta viulua kohtaan ja intoa soittamiseen. Juuri tämä soitin on tuntunut haastateltavan omalta jo lapsuudesta asti ja se on ollut unelmana koko elämän ajan. Soittamiseen motivoi viulun ääni. Oppimisprosessin aikana haastateltavalta on tuntunut mukavimmalta improvisointi, suosikkikappaleiden soittaminen ja soittaminen yhdessä opettajan kanssa. Oppimista tukee myös hyvä opettaja, joka opettaa oppilaalle sopivalta tuntuvalla Suzuki-menetelmällä. Sopivalla opettajalla on tärkeä rooli aikuisoppiilaan kehityksessä. Oppilaalle mieluuisalla opettajalla on vaikutusta motivaation ja

musiikin ilon löytymiseen soittamisen kautta. Haastateltavalla on huonoja muistoja lapsuuden vähäisiksi jääneiden viuluopintojen opettajasta. Haastatteluun vastannut ei kokenut opettajan tukea, mikä johti viulun särkemiseen soittotunnin jälkeen. Kyseinen aikuisoppija vertaili omia opettajiaan ja kertoi arvostavansa tämänhetkisen opettajan opettamistyyliä sekä sitä, miten tämä on vaikuttanut haastateltavaan itseensä. Uuden opettajan ansioista oppilas on alkanut uskomään musiikin voimaan lapsuuden ikävienkin kokemusten jälkeen, ja näin harrastus on päässyt alkamaan aikuisiällä uudelleen.

Viululla soittaminen on oppilaan mielestä haastavaa joka suhteessa. Mikään ei ole viulun soitossa helppoa ja oppilas on edennyt omien sanojen mukaan hyvin hitaasti useiden syiden takia. Soittamisessa on hankalaa kehon asento, joustavuus, nuotinluku sekä viritys korvakuulolta. Haastateltava huomasi, että on pidettävä yllä hyvää kuntoa, ettei keho jumitu.

5.4 Opettajien haastattelujen vertaileminen

On olemassa monenlaisia oppijoita ja erilaisia opettajia. Jokaisella ihmisellä on taipumus muovautua ja muuttua kohtaamiensa tilanteiden mukaisesti, mutta yhtä hyvin tahdon alainen mahdollisuus olla tekemättä niin. Opettajien vastauksissa ei useinkaan ilmennyt pohdintoja oppijan oppimisen ja soittamisen motiiveista eikä tämän tuntemuksista soittaessa. Myöskään oppilaan pohdinnoissa ei ilmennyt opettajan ajatuspulmia, kun pohditaan, kuinka saisi oppilaan soiton sujumaan paremmin.

Parhaassa tapauksessa oppimistilanteessa opettaja ja oppilas täydentävät toisiaan luottamalla toistensa kykyihin, opettaja luottaa oppilaan motivaatioon, haluun oppia sekä kotiharjoitteluun ja oppija luottaa opettajan opettamistaitoihin sekä tämän antamiin neuvoihin. Eivät opettaja ja oppilas pysty tekemään näitä asioita toistensa puolesta. Luukkainen (1998, 21) painottaa vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen merkityksen opetustyössä.

Luukkainen (1998, 47) näkee olennaiseksi asiaksi opettajien ja oppilaiden välisen yhteistyön, jossa yhdistävinä tekijöinä ovat tutkiminen, opetus ja oppiminen. Eri-laisina osapuolina molemmat ovat osana oppimisen suurempaa päämäärää, jossa halutaan kehittyä omalla saralla, nähdä tulosta ja vieläpä nauttia tekemi-sestään. Mitä enemmän opettamistilanteessa opettaja ja oppilas huomioivat toi-siaan, sitä enemmän saadaan positiivista tulosta yhteisiltä soittotunneilta. Kun opettaja ehtii pohtimaan oman opettajuutensa onnistumisen lisäksi oppilaan toi-veita ja huolia ja kun oppilas yrittää ajatella oppimisensa lisäksi opettajansa tun-temuksia esimerkiksi oppilaan kotiharjoittelun suhteen, sitä enemmän ymmärre-tään toisia. Käytännössä, kun oppilas ja opettaja kuuntelevat toisiaan ja pyrkivät huomioimaan toistensa pyyntöjä, päästään yhteisymmärryksen ja vuorovaikutuk-sen avulla viulunsoitossa hyvin eteenpäin. Oppimistilanteessa sekä opettaja että oppilas voivat tukea toisiaan ajattelemalla toistensa parasta, jolloin tekeminen palkitaan. Oppilaalla kehittyy soittotaito ja opettajalla opettamistaito. Näin myös vältetään opettajan turhautumiselta oppilaan toimettomuuteen sekä oppilaan yli-kuumenemiselta ja -kuormitukselta opettajan keskittyessä omaan opetta-jauraansa.

6 Käytännön esimerkkejä

Käytännönesimerkit on pyritty kokoamaan haastattelun pohjalta. Tässä luvussa käsitellään aihekohtaisesti sekä lapsi- että aikuisoppijan ominaisuuksia ja heidän eroavaisuuksiansa oppimistilanteissa.

Aikuista voidaan pitää oman mielensä hallitsijana. Aikuiseksi kasvetaan kehon koon lisäksi mielellä. Aikuisen itsekuri ja lapsenomainen suhtautuminen elämään muodostaisivat täydellisen oppijan. Kun aikuiselle ei riitä lapsellisuutta, opettaja auttaa esimerkiksi muistuttamalla rentoutumisesta ja omaksi iloksi soittamisesta. Kun lapsella ei ole riittävästi sinnikkyyttä ja aikuismaista vastuuntunnetta, vanhemmasta ja opettajasta on suuri apu harjoiteltaessa.

6.1 Oppijoiden ominaisuudet ja luonne viulunsoitossa

Ihmisen luonteen erilaisia puolia voidaan kokea sekä haasteena kuin myös hyötynä. Esimerkiksi opeteltaessa ensimmäistä kertaa akordisoittoa, aikuinen saattaa kokea akordin teknisenä suorituksena liian haastavana. Kuuluuhan soittaessa ottaa huomioon kaikki yläkehon raajojen osa-alueet vasemman käden ranteen ja oikean käden pikkurilliä myöten. Voi syntyä pelko suorituksen epäonnistumisesta. Sinnikkyydellä ja pohdintakyvyllään aikuinen voi harjoittelulla ja ajattelutyöllään oivaltaa tämän tekniikan.

Lapselle vastaavanlaisessa tilanteessa akordin soitto on opettajan sanojen kuuliaista toteuttamista ja yksinkertaisesti mallista soittamista. Onnistuminen on palkitsevaa, eikä epäonnistuminen tuota aikuiseen verrattuna niin suurta pettymystä. Viululla soittaminen on kokeilemista ja onnistumista. Opettajan ohjeet opilaalle tuottavat turvaa epäonnistumisen häpeän sijaan.

6.2 Motivaatio oppimisessa

Aikuisoppijan motivaatio soittamiseen on usko stressittömän mielihyvän kokemi- seen. Aikuinen ymmärtää, että onnistumisen eteen on tehtävä työtä, mistä syn- tyykin todellinen motivaatio. Viulunsoitto on aikuiselle harrastus, josta koetaan hitaallakin kehityksellä mielihyvää. Soittamisesta koetaan ilo eikä tekemiseen tar- vitse suhtautua niin vakavasti, koska muun elämän laatu ei riipu soittamisen on- nistumisesta.

Myös lapsioppijalla soittaminen on vapaa-ajan toimintaa, mutta pitkäjänteisyyden ollessa vielä kehittymässä, opettaja voi kasvattajan roolissa vaatia lapselta enemmän vastuullisuutta, jolloin oppiminen saattaa välillä tuntua mukavan har- rastuksen sijaan ”koulunkäynniltä”, jossa asioita ei ”saa tehdä” vaan ”pitää tehdä”.

Näiden oppijoiden välinen ero on motivaation lähteessä. Aikuisoppijaa innostavat itse soittotunnit ja tuntityöskentely, lapsioppijalle on enemmän merkitystä näky- villä tekijöillä, kuten esiintymisillä ja valmiiden kappaleiden läpisoittamisella.

6.3 Lihasten hallinta

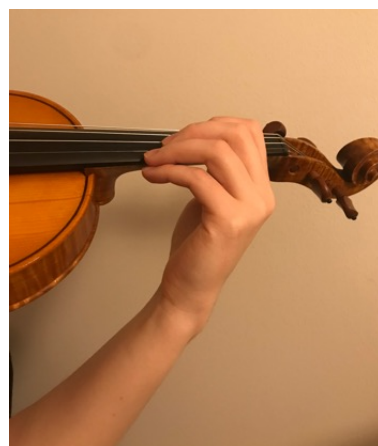
Useat haastateltavana olevat opettajat mainitsivat eroavaisuuksista aikuis- ja lap- sioppijan kehon joustavuudessa ja rentoudessa. Lapsioppijassa on ihanteellista raajojen rentous, joita opettajan on helpompi lähteä muokkaamaan sekä autta- maan oppijaa oikeanlaisten liikeratojen käytön opettelemisessa. Erilaisilla oppi- joilla on eroavaisuuksia hienomotoriikassa kuin myös koko kehon käyttämisessä. Aikuisen parempi suurempien lihasten hallinta mahdollistaa kehon hyvän koko- naisvaltaisen tahdonalaisen käytön. Lapset käyttävät hienomotoriikkaa päivittäin, jolloin otelaudalla liikkumisessa on kyse vain käden uudenlaisen asennon totut- telu. Erilaisen kehitystason ansiosta lapsen täytyy opetella uusia liikeratoja mo- nilla toistoilla ja aikuinen oppii samat liikkeet tekemällä suuren määrän ajatus- työtä.

Alla on havainnollistettuna kuvina lapsi- ja aikuisoppijan eroavaisuudet vasemman sekä oikean käden tyypillisimmistä asennoista. Kuvista 1. ja 2. voidaan huomata eroavaisuuksia lapsen ja aikuisen vasemman käden rentoudessa ja muovautuneisuudessa. Lapsen käsi kääntyy kuvassa 1. luontevammin toivottuun asentoon. Kuvassa 2. viulun kaulaa kohti kääntyvän ranteen asentoa täytyy sovitella aikuisen käteen pidempään eikä se usein löydy luonnostaan.

Kuva 1. Lapsen vasen käsi.

Valok. Alena Lavrenchuk

Kuva 2. Aikuisen vasen käsi.

Valok. Alena Lavrenchuk

Alla näkyvistä esimerkkikuvista nähdään jousikäden asennon eroavaisuuksia. Lapsen käsi asettui kuvassa 3. jouseen luontevasti rennoin sormin. Kuvasta 4. nähdään aikuisen pyrkimys ajatella jousen pitämistä sormikohtaisesti yrittäen saada tasapainoa hallintaan.

Kuva 3. Lapsen oikea käsi

Valok. Alena Lavrenchuk

Kuva 4. Aikuisen oikea käsi

Valok. Alena Lavrenchuk

Kultaansa ikävöivä

Seuraavissa kappaleissa on sekä matalia että korkeita 2-sormia.

Suomi

1. Tuol on mun kul - ta - ni, ain y - hä tuol - la

Kuva 6. (Kiiski, L., Lannes-Tukiainen, S. & Manninen, T. 2005, 28)

Kuvasta 7. nähdään havainnollistava piirustus jousen käytöstä, mikä auttaa muistamaan harjoiteltaessa vaaditun jousen jaon ja sen tarvittavan määrän. Oppilaasta on usein mukavaa soittaa yhdessä opettajan tai toisen oppilaan kanssa. Esimerkissä 8. voidaan harjoitella vapaan kielen sointia kuulostellen toisen soittajan soittamia harmonioita. Näin hyvin yksinkertainen harjoitus saadaan mielenkiintoiseksi.

8

На струне Ре

На струне Соль

На струне Ми

В. п.

Н. п.

Kuva 7. (Rodionov, K. 1972, 8)

1

Н. БАКЛАНОВА

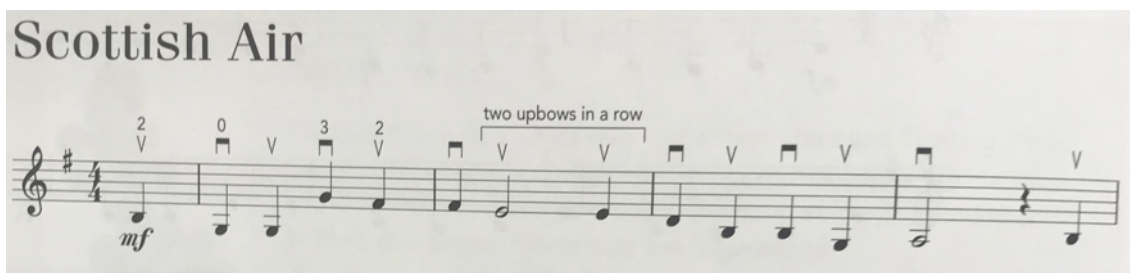
mf pizz.

p

Kuva 8. (Baklanova, N. 1977, 3)

Alla olevat kuvat 9. ja 10. havainnollistavat itsenäistä opiskelua tukevia nuottimateriaaleja. Aikuisoppilas voi halutessaan hyödyntää materiaalia itsenäisessä

työskentelyssä. Nuotissa olevat tekstit toimivat muisti- ja vinkkilistana kyseisissä kappaleissa harjoiteltavista yksityiskohdista.

Kuva 9. (Stosur, S. 2006, 26)

Practice check list:

- Proper violin position
- Relaxed bow hold
- Bow placed halfway between bridge and fingerboard
- Slight arm shift from string to string
- Steady quarter-note beat

"Open String Warm Up" can be used as a daily warm up. Play it *pizzicato* first, and then use your bow.

 Open String Warm Up
Track 13

arco

Kuva 10. (Stosur, S. 2006, 11)

6.5 Kommunikointi tunnilla

Opettajan täytyy usein pohtia, kuinka ilmaista ajatuksensa niin, että oppija kuulee itse asian eikä takerru opettajan äänensävyyn, maneeriiin tai ikään. Sanavalinnoilla voidaan vaikuttaa paljonkin oppilaan asenteeseen kuuntelemista, oppimisista ja itse opettajaa kohtaan.

Aikuisoppijan kanssa käydyn vapaamuotoisen keskustelun aikana tuli puheeksi, kuinka oppilaan tehdessä virheen opettaja voi sen toteamisen sijaan kommentoida soittoa sanomalla ”minä olisin tehnyt tuon toisin”. Näin oppilas saa vielä mahdollisuuden yritykseen eikä hänen osaamistaan leimaa epäonnistuminen. Tunnin alussa hyvän ja rennon ilmapiirin luomiseksi opettaja voi soittaa ensimmäisellä läpisoittokerralla oppilaan mukana, jolloin oppilaan alkutunnin jännitys haihtuu yhdessä soittamisen aikana eikä tunti pääse alkamaan epäonnistumisella. Myöskään itse ”läksyjen tarkistamisesta” voidaan olla puhumatta, vaan voidaan alkaa soittamaan ja ikään kuin jatkaa siitä, mihin viime kerralla on päästy. Näin voidaan pienentää oppilaan jännitystä. Oppijan jännittäessä tai ollessa huolissaan soiton onnistumisesta, opettaja voi todeta soittamisen olevan omaehtoista tekemistä, josta nautitaan ja jota tehdään omaksi ja toistemme iloksi.

Aikaisemmin on todettu opettajan roolin eroavan suhteessa eri oppijoihin. Opettajan ollessa kasvattajan roolissa opettaessaan lasta myös kommunikointi on toisenlaista. Lapselle näytetään paljon esimerkkejä ja annetaan mielikuvituksellisia ja havainnollistavia ohjeita, joita oppilaan ei kovin syvästi tarvitse pohtia ja yrittää ymmärtää vaan vain toteuttaa. Oppilaan oivaltaminen tapahtuu usein opettajan ohjeiden tarkan toteuttamisen johdosta. Aikuinen-lapsi-suhteen kommunikoinnille on ominaista opettajan luontainen auktoriteettiasema, jolloin näiden välinen ikäero luo opettajalle auktoriteetin ja kasvattajan roolin itsestään.

Kommunikointi kahden aikuisen välillä on erilaista. Oppimistilanteessa keskitytään soittotaidon parantamiseen, jolloin antaa se, jolla on annettavaa. Tällöin oppilas voi olla hyvinkin opettajaa vanhempi. Aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuu enemmän sanallista kommunikointia ja oppilaan oivaltamisen sekä oppimisen määrää riippuu aikuisoppijan itsenäisen työn määrän ja laadun seurauksesta.

PÄÄTÄNTÖ/YHTEENVETO

Opintiellä jokaiselle löytyy paikkansa. Opettajan on kasvattajan roolissa huomioitava lapsioppijan lapsenomaisuus ja ajatusmaailma sekä sen kaltainen suhtautuminen oppimiseen. Oppijan ollessa aikuinen opettaja voidaan nimetä kanssa- ja rinnakkain kulkijaksi. Opettajan rakkaus opettamista ja oppijoitaan kohtaan heijastuu opetuksessa.

Oppijoiden oppimisen halukkuuteen, edistymiseen ja ajatusmaailmaan vaikuttavat heidän tämänhetkisen tilanteensa lisäksi aikaisemmat kokemukset. Jokainen oppija kehittyy parhaiten käyttämällä hyväksi omia ominaisuuksiaan ja osaamistaan oppimisen kannalta suotuisalla tavalla. Lapsella ei ole vielä aikuiselle ominaisia piirteitä, ja aikuinen on menettänyt ainakin osittain lapsenkaltaisuutensa. Sekä lapsen että aikuisen ominaisuudet voivat tukea oppimista ja myös aiheuttaa esteitä oppimiselle, mikäli niitä ei kehitetä oppimista vahvistaviksi. Aikuista ja lasta opettaessa pääpaino on opetettavassa aiheessa.

Aikuisiällä ei enää aloiteta uuden soittimen omaksuntaa ammattimuusikkona työllistymiseksi. Soittamisesta nautitaan harrastuksena ja vapaa-ajanviettona. Tahdon ja pitkäjänteisyyden löytyessä aikuinen pystyy oppimaan hallitsemaan viulua niinkin hyvin, että pystyy toteuttamaan toiveensa ja iloitsemaan soittamisesta.

LÄHTEET

Baklanova, N. 1977. Pervye uroki (Ensimmäiset oppitunnit). Moskova: Sovietskyj kompozitor.

Heikkinen, A. & Kallio, E. 2014. Aikuisten kasvu ja aktivointi. Tampere: University Press.

Huutilainen, M. 2021. Aivosi tarvitsevat tauon. Taukokulttuurin elvytysopas. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Huutilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Keski-Karjalan musiikkiopiston opetussuunnitelma. 1.8.2020. Luettu 4.4.2023. https://keskikarjalanmusiikkiopisto.files.wordpress.com/2020/10/ops_yleinen-osa.pdf

Kiiski, L., Lannes-Tukiainen, S. & Manninen, T. 2005. Viuluni soi: viulukoulu 2. Helsinki: WSOY.

Luukkainen, O. (toim.) 1998. Tulevaisuuden tekijät: Uuden opettajuuden mahdollisuudet. Jyväskylä: Atena.

Niemelä, P. & Ruth, J-E. 1988. Ihmisen elämänkaari. Helsinki: Otava.

Opetushallitus. n.d. Musiikki taiteen perusopetuksessa (2017). Luettu 3.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/musiikki-taiteen-perusopetuksessa-2017>

Otala, L. 2001. Osaajana opintiellä – opas elinikäisen oppimisen matkalle. Helsinki: Werner Söderström Oy.

Pakkanen, M. 2006. Aikuiskouluttajan työ. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Rodionov, K. 1971. Nachalnye uroki igry na skrypke. (Ensimmäiset viulutunnit) Moskova: Izdatelstvo Muzyka.

Salo, P. & Tuomisto, J. 2006. Edistävä ja viihdyttävä aikuiskasvatus. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Sinkkonen, J. 2020. Onnellinen lapsi. Helsinki: WSOY.

Solatie, J. 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Ruotsi: Scandbook AB.

Stosur, S. 2006. Play Violin Today! : A Complete Guide to the Basics. Level 1. Milwaukee, WI: Hal Leonard Corporation.

Szilvay, G. 2000. Violin ABC, A. Suffolk: Ancient House Press.

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, Määräyksen ja ohjeet 2017:11a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taitteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Uusikylä, K. 2007. Hyvä paha opettaja. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomake opettajalle

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa viulunsoiton opettajaksi. Tämä haastattelu liittyy musiikkipedagogin opinnäytetyöhöni.

Työni aihe ja otsikko on ”Aikuisoppilas viulunsoiton alkeisoppijana”. Tutkin työssäni lapsen ja aikuisen oppimisen sekä kehityksen kannalta tärkeitä eroavaisuuksia viulunsoiton alkeisopetuksessa. Työni tueksi kerään tietoa jo kokeneilta opettajilta, jotka pystyisivät vastaamaan tutkimukseni kannalta tärkeisiin kysymyksiin.

Aikuisesta puhuttaessa, tarkoitan nimenomaan alkeisoppijaa eli vasta-alkajaa. Lapsen iäksi olen määrittänyt 5-7 vuotta.

Haastattelun tuloksia käytetään vain opinnäytetyöhön eikä vastauksia luovuteta kolmansille osapuolille. Vastaukset raportoidaan opinnäytetyössä siten, ettei yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan.

Haastatteluun vastaaminen vie noin 10 minuuttia.

- 1.Viulunsoiton opetuskokemusta: alle 5 vuotta / 5-10 vuotta / 10-20 vuotta / yli 20 vuotta
- 2.Kokemusta alkeisoppijoiden opettamisesta: lapset / aikuiset
- 3.Kenelle opetat mieluummin alkeita, lapselle vai aikuiselle? Perustele.
- 4.Kerro aikuisen opettamisen haasteista ja helppoudesta.
- 5.Kerro lapsen opettamisen haasteista ja helppoudesta.
- 6.Miten lapsen ja aikuisen opettaminen poikkeaa toisistaan? Muuttuuko opetustyyli?
- 7.Onko opettajalla muuta roolia, kuin viulunsoiton taidon opettaminen?
- 8.Mitä muuta haluaisit kertoa?

Kiitos vastauksista!

Liite 2. Haastattelulomake aikuisoppijalle

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa viulunsoiton opettajaksi. Tämä kysely liittyy musiikkipedagogin opinnäytetyöhöni.

Työni aihe ja otsikko on ”Aikuisoppilas viulunsoiton alkeisoppijana”. Tutkin työssäni lapsen ja aikuisen oppimisen sekä kehityksen kannalta tärkeitä eroavaisuuksia viulunsoiton alkeisopetuksessa.

Haastattelun tuloksia käytetään vain opinnäytetyöhön eikä vastauksia luovuteta kolmansille osapuolille. Vastaukset raportoidaan opinnäytetyössä siten, ettei yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan.

Haastatteluun vastaaminen vie noin 10 minuuttia. Pyydän vastaamaan 30.10.2022 mennessä.

1. Kuinka kauan olet soittanut viulua?
2. Mikä motivoi sinua aloittamaan soittamisen ja soittamaan tällä hetkellä?
3. Vastaako viulunsoiton opiskelu odotuksiasi?
4. Mikä viulunsoiton taidon oppimisessa on helppoa?
5. Mikä viulunsoiton taidon oppimisessa on haastavaa?
6. Mikä auttaa sinua oppimaan?
7. Onko opettajalla ja hänen asenteellansa vaikutusta edistymiseesi?
8. Mitä muuta haluaisit kertoa?

Kiitos vastauksistasi!